

דף י"ג.

תנן התם (משנה במסכת מעשרות)

- **התלתן** (מין קטניות המשמש תבלין) חייב במעשר משתמצח לזרעים, דהיינו שהזרע צומח בתוכו.
- **התבואה** (דגן וענבים) **והזיתים** מתחייבין במעשר משיגיע לשליש בישולם.

• **קושית הגמ'** - מנא הני מילי שתבואה וזיתים תלוי בשליש בישולם?

• **תירוץ א' - רב אסי אמר ר' יוחנן וי"א משמיה דר"י הגלילי** כתיב "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות", וחג הסוכות לאחר שמיטה הוי שנה שמינית, ואפ"ה נקרא 'שנת השמיטה', לומר לך שאם הביאה שליש בשנת השמיטה, אע"פ שגמר בישולה בשמינית, נחשבת מגידולי שביעית.

קושית הגמ' - מנין שדיבר הפסוק בהביאה שליש, דלמא בלא התחילו לבשל כלל, וקאמר רחמנא שיש בו מצות שביעית שאסור בחרישה וקצירה עד לאחר סוכות של שנה שמינית?

תירוץ - זה אינו מסתבר לומר שתבואה שלא הביאה שליש נקראת שנת השמיטה,

דהא יש לימוד אחרת שתבואה שהביאה שליש בשנת השמיטה יש בו דין שמיטה, דהא כתיב "וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך", וקשה למה צריך 'חג האסיף' אם כבר כתיב באספך את מעשיך, אלא שיש לדרוש הכי, ובחג זה, "האסיף", כלומר מה שנקצר בו ונאסף, הוא מהשנה היוצאת של "בצאת השנה". וקים להו לרבנן שכל תבואה שנקצרה בחג, בידוע שהביאה שליש לפני ראש השנה. והכא נמי דכתיב במועד שנת השמיטה, היינו בתבואה שהביאה שליש קודם ראש השנה.

קושיא - א"ל ר' ירמיה לר' זירא - וכי בקיאיין הן הרבנן לדעת שאין התבואה ראויה לקצור בחג אא"כ

הביאה שליש לפני ראש השנה?

תירוץ - א"ל ר' זירא לר' ירמיה, אה"נ, החכמים בקיאיין בשיעורים, וכגון:

טובל	בארבעים סאה	ולא בארבעים סאה חסר קורטוב	קורטוב מדה קטנה מאד, אחד מח' בשמינית הלוג
מטמא טומאת אוכלין	כביצה	ולא כביצה חסר שומשום	שאיין בית הבליעה מחזיק לא פחות ולא יותר מביצת תרנגולת, וכתוב "מכל האוכל אשר יאכל", אוכל הנאכל בבת אחת
מטמא מדרס	שלשה על שלשה	ולא שלשה על שלשה חסר נימא אחת	שיערו חכמים שכשיעור הזה ראוי לשיבה

דף י"ג-י"ג:

הדר אמר ר' ירמיה דאה"נ לא היה קשיא מתחילה אם היו בקיאים להבחין בין שליש לפחות משליש, שודאי בקיאים הם כמו שהיו בקיאים בזמן שנכנסו לארץ והקריבו העומר הראשון, דהא ע"כ הקריבו העומר, דכתיב "ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח", שמשמע שאכלו באמצע היום, וע"כ לא קנו כשנתבשל עד שלא באו לארץ דהא כתיב "קצירכם" שצריך להיות של בני ישראל מזמן שראויו לקצירה, ואלא מאי שקנו התבואה עד שלא הגיע שליש ועדיין לא נחשב תבואה של גויים שלא הגיע זמן "קצירכם", וא"כ ראינו שבקיאים היו בזמן יהושע בין הגיע שליש ללא הגיע שליש, שיודעים שכבר לא הגיע שליש, וה"נ בקיאים הם ויודעים שאין התבואה ראויה לקצור בחג אה"כ הגיע שליש לפני ראש השנה.

אולם למסקנא אינה ראייה מזה, שי"ל שבאמת אינם בקיאים להבחין בין שליש לפחות משליש, וכגון שקנו כשלא עייל כלל בעשור לחדש ניסן, והתבשלו בזמן קצר מאד בחמשה ימים, וכמו שנאמר על ארץ ישראל "ארץ צבי".

קושיא של רב חנינא על תירוץ א' - ההסבר של רב אסי אין להביא ראייה מהא דכתיב "וחג האסיף בצאת השנה באספך את מעשיך", וקשה למה צריך 'חג האסיף' אם כבר כתיב באספך את מעשיך, ודרש רב אסי בחג זה, "האסיף", כלומר מה שנקצר בו ונאסף, הוא מהשנה היוצאת של "בצאת השנה". וקים להו לרבנן שכל תבואה שנקצרה בחג, בידוע שהביאה שליש לפני ראש השנה. **ובאמת אינה ראייה**, שי"ל שחג האסיף אינה מיותר וכאילו כתוב 'חג הסוכות', וטעם שנקרא חג האסיף משום שהווי חג שיושבים בסוכות בסכך שנאסף מפסלת גרן ויקב, וא"כ אין ראייה שקים להו לרבנן שכל תבואה שנקצרה בחג, בידוע שהביאה שליש לפני ראש השנה.

• **תירוץ ב' - כדתניא רבי יונתן בן יוסף** אומר כתיב "ועשית את התבואה לְשֵׁלֶשׁ הַשָּׁנִים", אל תקרי לְשֵׁלֶשׁ אל לְשֵׁלִישׁ, שאם הגיע תבואה לשליש בישולה לפני כלות שנה ששית, אע"פ שלא נגמר בישולה עד השמיטה, נחשבת שנה ששית ואין בה דין פירות שביעית.

ואין להקשות שאין לדרוש הכי משום דבעי ליה לגופיה שהתבואה יהא לשלש שנים, **דהא** יש קרא אחרינא "ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית".

דף י"ג:

תנן התם האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית (אם אותה שנה ערב שביעית), ואם לאו, אסורין בשביעית, (ואם היה בשאר שני שבוע), מתעשרין לשנה הבאה.

אמר רבה

אילן - בתר חנטה

תבואה וזיתים - בתר שליש

ירק - בתר לקיטה

קטניות - בתר השרשה, הואיל ועשויין פרכין פרכין, אם הולכין בתר לקיטה, יהא מקצתם קודם ר"ה ומקצתם לאחר ר"ה ונמצא מפריש חדש על ישן, וישן על חדש, משא"כ בהשרשה, שבשנה אחת משרשת כל השדה שהרי בבת אחת זורעין אותה. (וכיון דמעשר פירות האילן וקטניות וירק מדרבנן, היכולת ביד החכמים לקבוע זמן לפי דעתן בכל אחד ואחד).

קושית אביי - עדיין יכול לילך בתר לקיטה, ויצבור את כל הגורן באמצעותו, ויהא הכל נבלל יחד יפה, ונמצא כשיתרום ויעשר, יהא מן החדש במעשר לפי מה שיש חדש בגורן, ומן הישן לפי מה שיש בישן? שכן מצינו שאמר רבי יוסי בן כיפר משום **ר"ש שזורי** לגבי פול המצרי שזרעו לזרע ולכן דינו כקטניות שהולך בתר השרשה (דאם זרע לירק, הולך בתר לקיטה) ומקצתן השרישו לפני ר"ה ומקצתן לאחר ר"ה שאמר ר"ש שזורי לצבור גורנו לתוכו וכו', וה"נ אמאי לא הולכין בתר לקיטה, ויצבור את כל הגורן לאמצעותו?

א"ל רבה לאביי, אין להקשות מר"ש שזורי שסבר יש בילה, ולכן יכול לצבור גורנו, אבל אנן כרבנן שאמרי אין בילה, וא"כ אין יכול לצבור גורנו.

אמר רב יצחק בר נחמני אמר שמואל, הלכה כר"ש שזורי.

קושית רבי זירא - **והאמר שמואל** לכל אין בילה חוץ מיין ושמן (שדבר לח נבלל יפה, אבל יבש אין סומכין על הבילה), והאיך יכול לומר הלכה כר"ש שזורי שאמר יש בילה בכל?

תירוץ הגמרא - רבי זירא שהקשה קושיא זו שכח מה שאמר **שמואל** לגבי קטניות שהכל הולך אחר גמר פרי, וא"כ ודאי לא סבר כר"ש שזורי דאזלינן בתר השרשה, אלא שסבר כר"ש שזורי שיכול למעשר קטניות שהשרישו קודם ר"ה עם קטניות שהשרישו לאחר ר"ה, אבל לא מטעמיה, שלר"ש שזורי הולכין בתר השרשה, אבל כיון שיש בילה, יכול לעשרן, אבל לשמואל הכל הולך אחר גמר פרי, ולכן יכול לעשרן מטעם שכולן נגמרו בישולן לאחר ר"ה. **וא"כ מיושב שמואל** פסק כר"ש שזורי שיכול לעשרן, אבל לא מטעמיה, שסבר אין בילה, אלא משום שהכל הולך אחר גמר פרי.